

Інтелектуалізація основного капіталу як визначальний фактор економічного розвитку

Обґрунтовано уведення показників основного капіталу: інтелектуалізація основного капіталу, продуктивність працівників розумової праці. Здійснено аналіз залежності ефективності використання основного капіталу від показника його інтелектуалізації.

основний, капітал, інтелектуалізація, продуктивність, розумова, праця

Майбутнє – це час науки і високих технологій. В сучасних умовах економічне зростання підприємства можливе лише при умові науково-технічного прогресу і інтелектуалізації основних чинників виробництва, в тому числі основного капіталу і кадрів. В період постіндустріального розвитку економіки прогрес все в значно меншій мірі залежить від подальшої технізації. Так, виробнича структура розвинутих країн вже не забезпечує суттєві переваги лише за рахунок матеріальних і фінансових факторів. Економічний прогрес стає наслідком ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності, як складових нематеріальних активів. Серед них особливу роль відіграють права на об'єкти промислової власності: винаходи (пристрої, речовини, штамми мікроорганізмів, культури клітин рослин і тварин, способи), корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау (патентоспроможні але з якоїсь причини не заявлені винаходи, корисні моделі та промислові зразки, а також заявлені, але ті які не пройшли експертизу і офіційно не надруковані винаходи; алгоритми та програми для ЕОМ; способи управління виробництвом, збутом товарів; інформація в будь-якій документації – текстовій або графічній, бізнес-планах, звітах, проектах тощо), авторські та суміжні з ними права на: топографію інтегральних мікросхем, комп'ютерні програми, бази даних, науково-технічну інформацію, використання раціоналізаторських пропозицій [3].

До останнього часу в графі „Нематеріальні активи” бухгалтерських балансів українських підприємств або ставили прочерк, або невеликі числа. В той же час у найбільш успішних компаніях США (Microsoft, Symantec, Oracle, IBM) від 81% до 86% основного капіталу – це вартість інтелектуальної власності [6].

У зв'язку з цим пропонуємо увести показник „Коефіцієнт інтелектуалізації основного капіталу” як відношення інтелектуальної власності до середньорічної вартості основного капіталу.

Аналіз залежності деяких показників ефективності використання основного капіталу від коефіцієнту його інтелектуалізації на підприємстві сільськогосподарського машинобудування України (кількість працюючих – близько 3000 осіб, основний капітал на кінець 2004 р.- 122927 тис.грн.) наведено в таблиці 1.

З таблиці 1 можна зробити висновок, що збільшення коефіцієнта інтелектуалізації основного капіталу сприяє покращенню основних показників ефективності його використання.

Деякі західні компанії здійснюють оцінку вартості інтелектуального капіталу, під яким розуміють нематеріальні активи і людський капітал (поєднання знань практичних навичок, творчих здібностей працівників, а також моральні цінності компанії, культура праці і загальний підхід до справи) [1,2,8].

Таблиця 1 – Залежність ефективності використання основного капіталу від коефіцієнту його інтелектуалізації

Роки	2000	2001	2002	2003	2004
Коефіцієнт інтелектуалізації основного капіталу, %	0,032	0,040	0,053	0,060	0,179
Капіталовіддача	0,13	0,17	0,20	0,40	0,50
Продуктивність праці, тис.грн.	11,8	13,1	15,8	22,6	32,5

Підвищення інтелектуалізації основного капіталу вимагає значного покращення якості людського капіталу. Згідно висновків Пітера Ф. Друкера головною проблемою у ХХІ столітті є підвищення продуктивності працівника розумової праці. Західні експерти вважають, що зростаюча роль працівників розумової праці і їх продуктивності приведе в найближчі десятиліття до фундаментальних змін в структурі і природі світової економічної системи [4].

Виходячи із вище викладеного, пропонуємо увести показник „Продуктивність працівника розумової праці”, як один з критеріїв ефективності роботи підприємства, перспектив його довговічності і, відповідно, як критерій оптимальності структури основного капіталу та ефективності його використання. Методика вивчення і підвищення продуктивності працівників фізичної праці розроблена в деталях (від Фредеріка У. Тейлора до наших днів) і як результат продуктивність фізичної праці зросла в 50 разів в розвинутих країнах протягом ХХ століття. В той же час створення методики підвищення продуктивності розумової праці тільки починається. Це проблема світова, оскільки від її вирішення залежить рівень економіки в цілому і навіть саме існування деяких її галузей. Є ідеї західних вчених щодо визначення факторів, які впливають на ефективність розумової праці і можуть бути підґрунтям розробки відповідної методики. З врахуванням пропозицій П. Друкера [4] методика підвищення продуктивності розумової праці повинна включати наступне.

1. Чітке формулювання мети і завдання роботи.
2. Механізм активізації інтелекту працівника розумової праці.
3. Делегування відповідальності за результати роботи працівнику.
4. Забезпечення умов для постійної інноваційної діяльності працівника розумової праці.
5. Забезпечення режиму постійного навчання.
6. Визначення співвідношення обсягу роботи і її якості на користь останньої.
7. Розробку парсипативного стилю управління, який забезпечує незалежність творчого пошуку працівника розумової праці.
8. Створення нових мотиваційних засад, в яких враховується нова система цінностей постіндустріального суспільства, при якій матеріальна винагорода не є визначальною.
9. Врахування того, що працівник розумової праці є інтелектуальним капіталом, а не найманою робочою силою.

Таким чином, у постіндустріальній економіці виникає необхідність оцінювати основний капітал з позицій динаміки його інтелектуалізації з одночасним підвищенням інтелектуального рівня людського капіталу.

Список літератури

1. Бервено О.В. Структура інтелектуального капіталу // Теорії мікро макроекономіки. Вип.5.- К., 2000.- С.99-104.
2. Бервено О.В. Человеческий капитал: содержание, оценка состояния в трансформационной экономике // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. №468.- Х.- 2000.- С.15-20.
3. Бутнік-Сіверський О.Б., Економіка інтелектуальної власності. – К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2004.- 296 с.
4. Питер Ф. Друкер Задачи менеджмента в XXI веке. «Вильямс. Москва – Санкт-Петербург – Киев. 2002. 270 с.
5. Клименко А. Нематериальные активы: от приобретения до ликвидации. – Х.: «Фактор», 2005.- 320 с.
6. Крайнів П.П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю (монографія). – К.: Концерн „Видавничий Дім” Ін Юре”, 2004.- 448 с.
7. Страсман П. Беспокойные знания.// Computer World/ Россия.- № 42 (203). – 1999г.
8. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организации// Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология/ Под. ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999.-С. 372-400.

Обосновано введение показателей основного капитала: интеллектуализация основного капитала, производительность работников умственного труда. Осуществлен анализ зависимости эффективности использования основного капитала от показателя его интеллектуализации.

There has been grounded introduction of fixed capital indicators, i.e.: intellectualization of fixed capital, brain workers productivity. There has been analyzed dependence of effectiveness of fixed capital use on the indicator of its intellectualization.